

POKRZYWDZONY W WYNIKU PRZESTĘPSTWA: CHARAKTERYSTYKA WIKTYMOLOGICZNA

W artykule są rozpatrywane zagadnienia dotyczące kryminalno-prawnych zasad mechanizmu czynu przestępczego, roli i miejsca w nim oraz opracowania wiktymologicznej sytuacji pokrzywdzonego (ofiary) podczas popełnienia czynu społecznie niebezpiecznego. W artykule określono problematyczne obszary oraz zaproponowano naukowo uzasadnione podejście ich rozwiązania.

Słowa kluczowe: pokrzywdzony; ofiara; przestępstwo; osoba; zachowanie; sięganie; działania kryminalno-prawne.

THE VICTIM OF THE CRIME: VICTIMOLOGICAL DESCRIPTION

The article considers issues relating to criminal legal bases of the mechanism of criminal assault, the role and place in it and create a victim situation victim (victim) in the Commission of a socially dangerous act. Defined the problem points outlined the scope of the research proposed and scientifically justified measures for their resolution.

Keywords: victim; victim; crime; person; assault; behavior; criminal law measures.

ПОТЕРПІЛИЙ ВІД ЗЛОЧИНУ: ВІКТИМОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

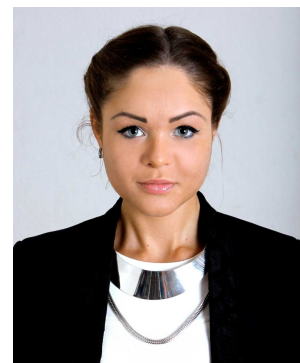
В статті розглянуті питання, що стосуються кримінально-правових засад механізму злочинного посягання, ролі і місця у ньому та створенні віктимологічної ситуації потерпілого (жертви) при вчиненні суспільно небезпечного діяння. Визначені проблемні моменти з означеної тематики дослідження та запропоновано науково обґрунтовані заходи щодо їх вирішення.

Ключові слова: потерпілий; жертва; злочин; особа; посягання; поведінка; кримінально-правові заходи.

Постановка проблеми. Відповідно до чинного кримінального процесуального законодавства України, одним із учасників кримінального провадження є потерпілий, поняття якого визначено в ст. 55 Кримінального процесуального кодексу України (далі КПК України) [1]. Зокрема, потерпілим у кримінальному провадженні може бути фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди (ч. 1 ст. 55 КПК України). При цьому важливою у зв'язку з цим варто визнати позицію законодавця, згідно з якою права і обов'язки потерпілого виникають в особи з моменту подання заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяви про залучення її до провадження як потерпілого (ч. 2 ст. 55 КПК України), враховуючи, що відповідно до вимог ст. 216 КПК України кримінальне провадження порушується не щодо винної особи у вчиненні злочину особи, а по даному юридичному факту.

Як з цього приводу зауважили Ю. В. Баулін та В. І. Борисов, потерпілим у кримінальному процесі України визнається особа, якій шкода завдана безпосередньо злочином. Питання про це в теорії кримінального процесу виникає у зв'язку з тим, що злочин має антисуспільну спрямованість, а отже завжди завдає шкоди суспільству в цілому, окремим суспільним групам і громадянам [2, с. 106].

При цьому за вітчизняною доктриною кримінального права кожний злочин завжди посягає на відповідні суспільні відносини, що виникають у державі [3, с. 133–134]. Виходячи

Anastasia Dzhuzha
docent Katedry
Kryminologii oraz
Prawa Karnego
Wykonawczego
Narodowa Akademia
Spraw Wewnętrznych
doktor nauk prawnych,
(m. Kijów, Ukraina)

з цього, в широкому розумінні потерпілим слід вважати кожного, хто вступає в суспільні відносини [2, с. 106].

Як свідчить практика та результати спеціальних наукових досліджень, у змісті зазначених суспільних відносин, пов'язаних із виникненням такого юридичного факту, як вчинення злочину, важливе місце займає потерпілий.

На переконання А. П. Закалюка (і це не викликає особливих заперечень), створення криміногенної ситуації, що сприяє вчиненню злочину, часто залежить не лише від особи, яка його вчиняє, і зовнішніх умов, а й поведінки потерпілого, його необережності, аморальних або протиправних дій [4, с. 313].

Тому для вивчення ролі конкретної життєвої ситуації вчинення злочину (а саме вона породжує юридичний факт [5, с. 240] необхідна кримінологічна та віктимологічна оцінка поведінки потерпілого.

Зазначені обставини та низка нез'ясованих досі на науковому рівні питань й обумовила вибір об'єкта та предмета цієї наукової статті, а також визначили її головне завдання – з'ясувати зміст кримінально-правових засад вивчення особи та поведінки потерпілого (жертви) злочинного посягання.

При цьому, під даними заходами, враховуючи, що в Загальній і Особливій частині Кримінального кодексу (КК) України міститься значна кількість статей, в яких мова безпосередньо ведеться про потерпілого (ст. 37, 38, 43, 112, 115, 121 КК України) [6], але не дається законодавче визначення цього поняття, у даній науковій розробці розглядаються основоположні підходи законодавця, що стосуються змісту об'єктів правової охорони (ч. 1 ст. 1 КК України), механізму їх захисту (ч. 2 ст. 1, ст. 2, ст. 65 та ін.), а також притягнення до кримінальної відповідальності винних у посяганні на ці об'єкти осіб (ст. 18–22, 23–25, 50–51 КК України та ін.).

Стан дослідження. Результати вивчення наукової літератури показали, що питання, пов'язані із роллю та місцем потерпілого у механізмі вчинення злочину, у різні часи активно займалися такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як: Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. В. Василевич, В. Ф. Верхам, М. Вольфганг, Г. Гентіх, В. В. Голіна, Б. М. Головкін, О. М. Джужа, І. Драпкін, А. П. Закалюк, П. С. Дагель, В. А. Дубровний, В. О. Коновалов, В. С. Мінська, Є. М. Моїсєєв, О. М. Литвинов, С. В. Полубінська, В. О. Туляков, Л. Е. Фаттах, В. Франк, М. Фрей, В. І. Шакун, Г. Й. Шнайдер та ін.

Зазначені та інші доктринальні розробки віктимологічного спрямування й склали методологічне підґрунтя цієї наукової статті.

Виклад основних положень. Загальновизнаним у кримінології є підхід, відповідно до якого у кожному випадку вчинення злочину і з'ясування його причинного комплексу необхідно встановити, через які саме вчинки потерпілого і в якому саме напрямі конкретна життєва ситуація впливає на злочинця, зокрема створювала сприятливі умови для його негативних вчинків [4, с. 313]. Проте, досі, враховуючи відсутність визначення потерпілого у чинному КК України, здійснити це у кримінальному праві не так просто. Із ситуації, що склалася, як обґрунтовано пропонують В. І. Борисов, В. С. Батиргарєєва та М. В. Сенаторов, гіпотетично є два виходи – або рецепціювати визначення потерпілого, що надано у КПК України, або сформулювати визначення, яке б відображало саме кримінально-правову природу потерпілого [2, с. 33].

З огляду цього, дуже важливо на науковому рівні обґрунтувати той чи інший підхід, що пропонується у зв'язку з цим на доктринальному рівні. Так, у спеціальній літературі наводиться переконлива аргументація щодо неприпустимості ототожнення потерпілого від злочину у кримінально-правовому і процесуальному аспектах [7, с. 230].

Зазначена позиція ґрунтується на тому, що надана у кримінальному процесуальному законі (ст. 55 КПК України) дефініція потерпілого, можливо досить повно і чітко характеризує його як суб'єкта кримінального процесу, але вона далека від потреб кримінального права і не підходить для визначення потерпілого від злочину, для якого, по-перше, є байдужий факт його визначення в якості такої процесуальної фігури органом досудового розслідування чи судом; по-друге, занадто обмеженим виявляється коло соціальних суб'єктів, окреслених процесуальним законом, і перелік різних видів шкоди, заподіяння якої надає право визнавати суб'єкта в якості потерпілого [8, с. 154–155].

Саме таке бачення цієї проблематики дозволило науковцям зробити висновок про можливість та, однозначно, необхідність виділення потерпілого як самостійної кримінально-правової категорії у ракурсі трьох відомих вимірів – аксіологічного, гносеологічного та праксеологічного [2, с. 34].

У свою чергу, означена наукова позиція стала додатковим аргументом і при з'ясуванні у дані наукові розробці змісту кримінально-правових засад вивчення особи та поведінки потерпілого (жертви) злочину.

Законодавство України про кримінальну відповідальність, говорячи про потерпілого, в більшості випадків має на увазі особу, якій заподіяна фізична або інша шкода, незалежно від того, чи визнано вона потерпілим у встановленому кримінально-процесуальному порядку, чи ні. І тут важливо визначити коло проблем потерпілого від злочину, відображених у нормах кримінального та кримінально-процесуального права: поняття потерпілого; його процесуальне становище [9, с. 51]; вплив його особистості і поведінки [10] на кваліфікацію злочину і ступінь, характер і міру відповідальності злочинця; юридично значимі відносини між злочинцем і жертвою; вину потерпілого; його стан у момент злочину.

Поряд з цим, цілий комплекс питань, пов'язаних з відшкодуванням шкоди в результаті вчинення злочину, регулюється в цивільному законодавстві. Так, наприклад, у Цивільному кодексі (ЦК) України є спеціальна норма про врахування вини потерпілого при вирішенні питання про відшкодування шкоди, а саме: якщо груба необережність самого потерпілого сприяла виникненню шкоди, то залежно від ступеня його вини (через вину заподіювача шкоди і залежно від ступеня його вини) розмір відшкодування, якщо законом не передбачено інше, повинен бути зменшений або у відшкодуванні шкоди слід відмовити (ст. 450 ЦК України).

У контексті досліджуємої у цій роботі проблеми дана норма закону має принципове значення для розроблення важливих питань, пов'язаних з віктимологічним аспектом досудового розслідування і судового розгляду кримінальних проваджень, коли результат вчиненого злочину явно залежить від неправомірної поведінки або згоди самого потерпілого.

Звідси можна сформулювати основні кримінально-правові питання віктимологічного порядку, які мають юридичне значення, а саме:

а) у яких злочинах інтереси потерпілого виступають в якості об'єкта посягання і в яких з них має значення дослідження особистості і поведінки потерпілого;

б) яке співвідношення винної поведінки потерпілого (у широкому сенсі) і винної поведінки (в кримінально-правовому значенні) обвинуваченого (підсудного), зрозуміло, в тих випадках, коли дії зазначених учасників кримінального судочинства були взаємопов'язані. З цієї точки зору можна розмежувати такі випадки:

в) коли вина потерпілого входить в якості необхідної ознаки складу злочину і впливає на кваліфікацію вчиненого або на міру покарання за вчинений злочин;

г) коли вина потерпілого і взагалі її особистість в будь-якому прояві на кваліфікацію злочину не впливає і лише певною мірою можуть вплинути на покарання винного [3, с. 7–8].

Як показало вивчення наукових джерел, найбільш повно і докладно розробка проблеми потерпілого у кримінальному праві здійснена П. С. Дагелем. Зокрема, цим дослідником узагальнена класифікація та описано значення ознак, що характеризують потерпілого [4, с. 25]. На його думку, перша група ознак – фізичні чи соціальні – характеризують особу потерпілого; друга – його поведінка (правомірна, неправомірна, нейтральна); третя – стан потерпілого в момент вчинення злочину (безпомічний, хворобливий, інвалідний). Четверту групу ознак становлять ознаки, що визначають взаємини між потерпілим і винним [4, с. 25].

Продовжуючи розробки у цьому напрямі, дослідження Л. Ф. Франка, П. С. Дагеля, О. М. Джузи, Н. Ф. Кузнецової, В. С. Мінської, В. І. Полушинського, Д. В. Ривмана, В. О. Тулякова і багатьох інших як вітчизняних, так і зарубіжних кримінологів сприяли розгортанню віктимологічної тематики в юридичній науці та формування віктимології як одного з наукових напрямів в теорії і практиці боротьби зі злочинністю.

Саме тому, як видається і особі потерпілого, її взаємин зі злочинцем, а також ролі у виникненні віктимологічної ситуації, що загрожує суспільно небезпечними наслідками,

відведено важливе місце в кримінальному, кримінально-процесуальному та кримінально-виконавчому законодавстві України.

Як показує практика, особистість і поведінка потерпілого можуть відігравати досить істотну роль у мотивації злочинної поведінки і ситуації, в якій вона вчиняється. За вибірковими даними механізм конкретного злочину пов'язаний з особистістю і поведінкою потерпілого в кожному другому-третьому випадку побутового насильницького злочину, у кожному третьому випадку зґвалтування, у двох випадках з п'яти, коли відбувається автотранспортний злочин, восьми випадках з десяти – при вчиненні шахрайства [2, с. 106].

При цьому роль особистості і поведінки потерпілого може бути похідною від особливостей його стану (наприклад, стан сп'яніння, втома); стану фізичного здоров'я (наприклад, дефекти органів почуттів, що заважають спостерігати за навколишньою обстановкою); стану психічного здоров'я; від дій, що носять протиправний, інший антигромадський або легковажний характер; від дій, що демонструють зневагу до захисту своєї честі, гідності, збереження майна; з приховуванням від органів влади посягань на особу і майно потерпілого з боку тих же осіб або в аналогічній ситуації; з порушенням відомих потерпілому правил, що охороняють громадську безпеку [15, с. 108].

Отже, у ряді випадків можна говорити про «вину» потерпілого [5, с. 72], який провокує злочинця або полегшує його дії. Виходячи з цього та залежно від вини жертви (кримінально-правовий підхід) віктимологічну класифікацію розробив відомий румунський кримінолог Б. Мендельсон. Зокрема він розрізняє:

- 1) «ідеальну жертву» – повністю невинну;
- 2) жертву з незначною провиною;
- 3) жертву винну однакову зі злочинцем;
- 4) жертву з провиною більшою, ніж у злочинця;
- 5) жертву особисто винну у вчиненні злочину;
- 6) стимулюючу жертву (малолітні; особи похилого віку; психічно неадекватні) [6, с. 12–13].

Разом з тим, як встановлено в ході даного дослідження, сприяти вчиненню злочину може і випадкове припинення віктимних проявів з боку потерпілого, пов'язаних з професійними обов'язками або звичайною побутовою поведінкою, і дій злочинця. Більш того, потерпілий може впливати на розвиток і реалізацію мотивації конкретного злочину і виникнення ситуації цього злочину як короточасними, разовими, так і триваючими, систематичними діями. Останній випадок особливо типовий для сімейно-побутових конфліктів, а рівно і для стійких особливостей поведінки потерпілого, які провокують посягання на нього осіб з побутового оточення чи навіть випадкових злочинців.

Результати виявлення практики показують також, що специфічний варіант впливу особистості і поведінки потерпілого на механізм конкретної злочинної поведінки пов'язаний з розвитком конфлікту таким чином, що до останнього моменту його учасники мають рівну ймовірність стати злочинцем, або потерпілим від насильницького посягання. Більше того, наприклад, при групових бійках, дії одних і тих самих осіб доводиться одночасно оцінювати і як злочинні, і як віктимні.

Практика свідчить і про те, що деяким видам злочинів притаманні типові види поведінки потерпілих, що сприяють розвитку і реалізації мотивації конкретної злочинної поведінки. Так, по справах про побутові насильницькі злочини, де має місце сварка, часто при спільній випивці; потерпілий зазвичай веде себе при цьому агресивно-провокує. У той самий час, у справах про зґвалтування в багатьох випадках констатується прояв легковажності з боку потерпілої (зневага до своєї безпеки при знаходженні у відокремлених місцях у вечірній час і в одязі, що привертає увагу; довіра до запрошень випадкових знайомих взяти участь у вечірці, послухати музику на квартирі тощо).

У справах про необережні злочини типовим є порушення потерпілим правил безпеки руху або експлуатації джерел підвищеної небезпеки, завідомо йому відомих. Однак при автотранспортних злочинах, потерпілими від яких є діти, правила безпеки можуть бути порушені за незнання.

У ряді конкретних злочинів злочинець з метою зменшення ризику опору з боку потерпілого або його звернення в правоохоронні органи як би «підбирає» потерпілого, з

урахуванням віку, фізичної сили, стану і т. п. Так, розбійні і хуліганські напади часто здійснюються відносно людей похилого віку, п'яних, осіб, зовнішній вигляд і одяг яких свідчить про їх низький соціальний статус [16, с. 110].

Поряд з цим, варто визначити, що віктимологічна характеристика особистості та поведінки потерпілих – не самоціль, а база для розроблення заходів по запобіганню злочинам. При цьому зміст їх предмету має складати:

1) роз'яснення визначеним контингентам населення, виділених за ознаками віку, статі, району проживання, давності проживання та іншими характеристиками, правил, що забезпечують максимальну особисту безпеку в процесі професійної і побутової життєдіяльності;

2) роз'яснення правил заощадження майна в безпеці від злодіїв і шахраїв;

3) роз'яснення оптимального способу дій при зіткненні зі злочинцем, включаючи точний опис адресатів та порядку звернення в правоохоронні органи;

4) заходи групового й індивідуального рівня, пов'язані із забезпеченням соціального контролю у передбачених законом формах і щодо осіб з віктимно-провокуючою поведінкою;

5) заходи правового впливу на цих осіб у разі, якщо їх поведінка носить протиправний характер, а також і у відношенні посадових осіб і батьків, які порушують обов'язки з виховання та запобігання такої поведінки;

6) заходи охорони громадського порядку, що обмежують тим самим можливість віктимної поведінки;

7) заходи щодо посилення захисту приміщень від незаконного проникнення;

8) заходи щодо зниження латентності злочинності.

Як встановлено у ході дослідження, латентність властива не лише злочинності, а й віктимності. Причому обидва ці явища взаємозалежні, так як на їх розміри істотно впливає небажання багатьох потерпілих (по крадіжкам з нежилых приміщень, хуліганству, господарським злочинами у 80-90 % випадків; по зґвалтуванням без кваліфікуючих ознак і катуванням в 75-80 % випадків) звертатися в правоохоронні органи.

Висновки. Виходячи з проведеного аналізу, слід констатувати, що оцінка фактичної поширеності віктимних властивостей особистості і віктимної поведінки потерпілих через призму кримінально-правових засад вимагає поглиблених вибіркового досліджень за спеціальною методикою.

Важливим у зв'язку з цим є й такий висновок: наразі назріла необхідність визначення поняття потерпілого у чинному КК України, позаяк від цього залежить об'єктивність законодавчої діяльності, пов'язаної з криміналізацією та педалізацією тих спеціальних соціальних відносин, одним із яких є потерпілий від злочину.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9–10, № 11–12, № 13. – Ст. 88. (зі змін. та доповн.; ред. від 01 січ. 2017 р.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

2. Потерпілий від злочину (міждисциплінарне правове дослідження) / кол. авт.; за аг. ред. Ю. В. Бауліна, В. І. Борисова. – Х. : вид-во Кроссруд, 2008. – 364 с.

3. Дудоров О. О. Поняття злочину. Класифікація злочинів / О. О. Дудоров // Правова доктрина України. – [у 5 т.]. – Х. : Право, 2013. – Т. 5: Кримінально-правові науки в Україні: стан, проблеми та шляхи розвитку / [В. Я. Тацій, В. І. Борисов, В. С. Батиргарєєва та ін.] ; за аг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова. – С. 131–150.

4. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: [у 3 кн.] / А. П. Закалюк. – К. : Видавничий Дім «Ін юре», 2007. – КН. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. – 424 с.

5. Теорія держави і права : [підруч.] / [О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін.] ; за ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2014. – 368 с.

6. Кримінальний кодекс України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131 (зі змін. та доп. ; ред. від

08 жов. 2016 р.) [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

7. Курс уголовного права : Общая часть : [учебник] / под ред. Н. Ф. Кузнецовой, И. М. Тяжковой. – М. : Зерцало, 1999. – Т. 1: Учения о преступлении. – 588 с.

8. Уголовное право : Общая часть / отв. ред. И. Я Козаченко, З. А. Незнамова. – М. : НОРМА-ИНФРА.-М, 1999. – 362 с.

9. Гошовський М. І. Потерпілий у кримінальному процесі України : [моногр.] / М. І. Гошовський, О. П. Кучинська. – К. : Юрінком Інтер, 1998 – 189 с.

10. Кримінологічна віктимологія : [навч. посіб.] / [Є. М. Моїсєєв, О. М. Джужа, В. В. Василевич та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джужі. – К. : Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2006. – 416 с.

11. Филановский С. И. Влияние поведения потерпевшего на ответственность субъекта преступления / С. И. Филановский // Советская юстиция. – 1972. – № 14. – С. 7–8.

12. Дагель П. С. Имеет ли «согласие потерпевшего» уголовно-правовое значение? / П. С. Дагель // Советская юстиция. – 1972. – № 3. – С. 25.

13. Воробей П. А. Кримінально-правове ставлення в вину : [моногр.] / П. А. Воробей. – К. : Атіка, 2009. – 176 с.

14. Квашиш В. Е. Основы виктимологии. Проблемы защиты прав потерпевших от преступлений / Квашиш В. Е. – М. : Nota Bene, 1999. – 280 с.

15. Юрченко О. Ю. Роль виктимного поведения в механизме совершения насильственных преступлений против жизни и здоровья личности / О. Ю. Юрченко // Проблемы борьбы с насильственной преступностью в Украине. – Харьков : Лествица Мергі, 2001. – С. 106–109.

16. Кримінальна справа № 11а-429/08 / Архів Апеляційного суду Волинської області.

THE VICTIM OF THE CRIME: VICTIMOLOGICAL DESCRIPTION

A. DZHUZHHA

Formulation of the problem. In accordance with the current criminal procedural legislation of Ukraine, one of the participants in the criminal proceedings is the victim, the concept of which is defined in Art. 55 of the Criminal Procedural Code of Ukraine (hereinafter referred to as the CPC of Ukraine) [1]. In particular, a victim in a criminal proceeding may be an individual who has suffered moral, physical or property damage as a criminal offense, as well as a legal entity who has caused property damage by a criminal offense (Part 1, Article 55 of the CPC of Ukraine). In this connection, it is important in this regard to recognize the position of the legislator, according to which the rights and obligations of the victim arise in the person from the moment of filing an application about the commission of a criminal offense against him or a statement on its involvement in the proceedings as a victim (Article 2 55 of the CPC of Ukraine), given that according to the requirements of Art. 216 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, the criminal proceedings are not instituted against the perpetrator in the crime of a person, but according to this legal fact.

As Yu. V. Baulin and V. I. Borisov noted in this regard, a victim in the criminal process of Ukraine recognizes a person who is harmed directly by a crime. The question of this in the theory of criminal process arises in connection with the fact that the crime has an anti-social orientation, and therefore always harms the society as a whole, individual social groups and citizens [2, p. 106].

At the same time, according to the domestic doctrine of criminal law, every crime always infringes on the relevant social relations that arise in the state [3, p. 133-134]. Proceeding from this, in the broad sense, victims should be considered everyone who enters into public relations [2, p. 106].

According to the practice and results of special scientific studies, the content of these social relations associated with the emergence of such a legal fact as the commission of a crime, the victim takes an important place.

According to A. P. Zakalyuk (and this does not cause any special objections), the creation of a crime-causing situation contributing to the commission of a crime often depends not only on the person who committed him and on the external conditions, but also on the behavior of the victim, his carelessness, immoral or illegal actions [4, p. 313].

Therefore, for the purpose of studying the role of a particular life situation in the commission of a crime (namely, it gives rise to a legal fact [5, p. 240], a criminological and victimological assessment of the victim's behavior is required.

These circumstances and a number of unexplained issues on the scientific level have caused the choice of the subject and subject of this scientific article, as well as determined its main task - to find out the content of the criminal legal principles for the study of the person and behavior of the victim (victim) of the criminal offense.

At the same time, under these measures, given that the General and Special Part of the Criminal Code (Criminal Code) of Ukraine contains a significant number of articles in which the language is directly related to the victim (Articles 37, 38, 43, 112, 115, 121 of the Criminal Code of Ukraine) [6], but no legislative definition of this concept is given, this scientific development deals with the basic approaches of the legislator concerning the content of objects of legal protection (Part 1 of Article 1 of the Criminal Code of Ukraine), the mechanism of their protection (Part 2 Article 1, Article 2, Article 65, etc.), as well as the prosecution of the perpetrators in the village Anna visits to these facilities (art. 18-22, 23-25, 50-51 of the Criminal Code of Ukraine and others.).

Study Status. The results of the study of scientific literature showed that issues related to the role and place of the victim in the mechanism of committing a crime at various times were actively engaged by such domestic and foreign scholars as Yu. V. Baulin, VI Borisov, V. V. Vasilevich, V. F., Verham, M. Wolfgang, G. Gentich, V. V. Golina, B. M. Golovkin, A. M. Dzhuzha, I. Drapkin, A. P. Zakalyuk, P. S. Dagele, VA Dubrovny, V.O. Konovalov, S.Minsk, E.M. Moiseev, A.M. Litvinov, S.V. Polubinskaya, V.O. Tulyakov, L. E. Fattah, V. Frank, M. Frey, V. I. Shakun, G. I. Schneider and others.

The mentioned and other doctrinal developments of the victimological direction formed the methodological basis of this scientific article.

Statement of the main provisions. Commonly recognized in criminology is the approach that according to which in each case the commission of a crime and the clarification of its causative complex must be established, through which the actions of the victim and in what direction the particular life situation affects the perpetrator, in particular, creates favorable conditions for his negative actions [4, p. 313]. However, still, given the absence of a definition of a victim in the current Criminal Code of Ukraine, it is not so easy to enforce this in criminal law. From the current situation, as reasonably suggested by VI Borisov, VS Batyrgerayev and MV Senators, there are hypothetically two outcomes - either to accept the definition of the victim provided by the CPC of Ukraine or to formulate a definition that would reflect it is the criminal nature of the victim [2, p. 33].

In view of this, it is very important at a scientific level to justify one or another approach proposed in this regard at the doctrinal level. Thus, in the special literature there is a convincing argument about the inadmissibility of the identification of the victim from the crime in the criminal-legal and procedural aspects [7, p. 230].

This position is based on the fact that the definition of the victim provided in the criminal procedural law (Article 55 of the Criminal Procedure Code of Ukraine) may quite adequately and clearly characterize it as a subject of the criminal process, but it is far from the needs of criminal law and is not suitable for determining the victim from a crime for which, firstly, there is an indifferent fact of its definition as such a procedural figure by the body of a pre-trial investigation or by a court; And secondly, the circle of social subjects, defined by the procedural law, and a list of various types of harm, the infliction of which gives the right to recognize the subject as a victim, is too restrictive [8, p. 154-155].

It is this vision of this problem that allowed scientists to conclude that there is a possibility and, clearly, the need to allocate the victim as an independent criminal-law category in the perspective of three well-known dimensions - axiological, epistemological and praxeological [2, p. 34].

In turn, a position designated Scientific and additional argument in clarifying the science of developing content criminal law principles study of identity and behavior of the victim (victims) of crime.

Ukraine's legislation on criminal liability, referring to the victim, in most cases means a person who has suffered physical or other harm, regardless of whether the victim is found in the established criminal procedure or not. And here it is important to determine the range of problems of the victim of crime, reflected in the norms of criminal and criminal-procedural law: the concept of the victim; His procedural position [9, p. 51]; The influence of his personality and behavior [10] on the qualification of the crime and the degree, nature and extent of responsibility of the offender; Legally significant relationship between the perpetrator and the victim; Guilty of the victim; His condition at the time of the crime.

Along with this, the whole complex of issues related to compensation for damage resulting from the crime, is subject to civil law. For example, in the Civil Code (CC) of Ukraine is a special provision on account of the fault of the victim when deciding damages, namely if the gross negligence of the victim contributed to the damage, depending on the degree of guilt (because of guilt tortfeasor and depending the degree of guilt) of damages unless the law provides otherwise, should be reduced or redress be denied (Art. 450 Civil Code of Ukraine).

In the context of this work doslidzhuyemoyi problems of the rule of law is essential for the development of important issues related to victimological aspect of the pre-trial investigation and criminal proceedings as a result of the offense obviously depends on misconduct or consent of the victim.

From here, we can formulate the main criminal-law issues of the victimological order, which have a legal significance, namely:

A) in what crimes the interests of the victim act as an object of the attack and in which of them it is important to study the personality and behavior of the victim;

B) what is the correlation between the guilty behavior of the victim (in the broadest sense) and the guilty behavior (in criminal sense) of the defendant (defendant), of course, in cases where the actions of the said participants in criminal proceedings were interrelated. From this point of view, one can distinguish the following cases:

C) when the victim's wine is included as a necessary feature of the crime and affects the qualification of the perpetrator or the degree of punishment for the crime committed;

D) when the victim's guilt and in general her personality in any manifestation of the qualification of the crime does not affect and only to a certain extent may affect the punishment of the offender [3, p. 7-8].

As the study of scientific sources showed, the most complete and detailed elaboration of the victim's problem in criminal law was carried out by P. S. Dagele. In particular, this researcher generalizes the classification and describes the significance of the characteristics that characterize the victim [4, p. 25]. In his opinion, the first group of features - physical or social - characterize the victim's identity; The second is his behavior (lawful, unlawful, neutral); The third - the state of the victim at the time of the crime (helpless, painful, disabled). The fourth group of signs are signs that determine the relationship between the victim and the guilty [4, p. 25].

Continuing the development in this direction, the study of L. F. Franck, P. S. Dagele, O. M. Dzhuzhi, N. F. Kuznetsova, V. S. Minsk, V. I. Polubinsky, D. V. Rivman, B. O. Tulyakova and many others, both domestic and foreign criminologists, contributed to the development of victimological topics in legal science and the formation of victimology as one of the scientific areas in the theory and practice of combating crime.

That is why, as it appears to the person of the victim, her relations with the criminal, as well as the role in the occurrence of the victimological situation that threatens socially dangerous consequences, an important place in the criminal, criminal procedure and criminal-enforcement legislation of Ukraine is given.

As practice shows, the personality and behavior of the victim can play a very significant role in motivating the criminal behavior and the situation in which it is committed. According to selective data, the mechanism of a particular crime is related to the personality and behavior of the victim in every second to third case of domestic violence, in each third case of rape, in two

cases out of five, when an automobile crime occurs, in eight cases out of ten - when committed Fraud [2, p. 106].

In this case, the role of the person and behavior of the victim may be derived from the features of his condition (for example, the state of intoxication, fatigue); I will become a physical health (for example, defects of sensory organs, which prevent observation of the surrounding environment); I will become a mental health; From acts that are illegal, other antisocial or frivolous; From actions that show disregard for the protection of their honor, dignity, and the preservation of property; Concealing from the authorities the encroachments on the person and property of the victim from the same persons or in a similar situation; In violation of well-known victim's rules protecting public safety [15, p. 108].

Consequently, in a number of cases, one can speak of the victim's "fault" [5, p. 72], which provokes a criminal or facilitates his actions. Proceeding from this and depending on the fault of the victim (criminal legal approach), the victimological classification was developed by the well-known Romanian criminologist B. Mandelson. In particular, he distinguishes between:

- 1) "perfect sacrifice" - completely innocent;
- 2) a victim with minor fault;
- 3) I will blame the victim the same as the offender;
- 4) a victim of guilt greater than the offender;
- 5) the victim is personally guilty of committing a crime;
- 6) stimulating victim (young, elderly, mentally inadequate) [6, p. 12-13].

However, as found in this study, to facilitate the commission of crime may cease random victim by the victim manifestations related to professional duties or normal everyday behavior and actions of the offender. Moreover, the victim may influence the development and implementation of a specific crime and motivation of the situation of the offense as short-term, one-time and continuing, systematic actions. The latter case is especially typical of family and domestic conflicts, and equally stable and the behavior of the victim that provoke attacks on his people with a household environment or even random criminals.

Results identify practices also show that the impact of a specific variant of personality and behavior of the victim on the mechanism of specific criminal behavior associated with the development of the conflict in a way that until recently participants have equal chances to become a perpetrator or victim of a violent assault. Moreover, for example, in group fights, the actions of the same people have to be simultaneously evaluated both as criminal and as victim.

And Practice shows that some crimes are inherent in the typical behaviors of victims, contributing to the development and implementation of specific motivation of criminal behavior. Yes, on cases of domestic violent crime, where there is a quarrel, often with a common drink; The victim usually behaves with aggressive and provocative. At the same time, in rape cases, in many cases ascertained display of carelessness on the part of the victim (disregard for their safety when finding in remote places at night and in clothing that attracts attention, credibility invitations casual acquaintances to participate in the party, listen Music in the apartment, etc.).

In cases of careless crimes it is typical to violate the rules of safety of traffic or exploitation of sources of increased danger, known to him well-known. However, for road traffic offenses, children affected, safety rules may be violated for ignorance.

In a number of specific offenses, the offender, with the aim of reducing the risk of resistance from the victim or his appeal to law enforcement agencies as it "selects" the victim, taking into account age, physical strength, condition, etc. Thus, robbery and hooligan attacks are often carried out in relation to the elderly Age, drunken, persons, appearance and clothing of which testifies to their low social status [16, p. 110].

In addition, it is worth noting that the victimological characteristic of the personality and behavior of the victims is not an end in itself, but a basis for the development of measures to prevent crime. In this case, the content of their subject should be:

- 1) explanation of the specified contingents of the population, allocated on the grounds of age, sex, district of residence, prescription of residence and other characteristics, rules providing maximum personal safety in the process of professional and everyday life;
- 2) explanation of the rules of saving property in safety from thieves and fraudsters;

3) an explanation of the optimal way of dealing with a criminal, including the exact description of the addressees and the procedure for applying to law enforcement agencies;

4) measures of the group and individual level, related to the provision of social control in the form prescribed by law and in relation to persons with victim and provoking behavior;

5) measures of legal influence on these persons in the event that their behavior is illegal, as well as in respect of officials and parents who violate the duties of education and prevention of such behavior;

6) measures of protection of public order, thus restricting the possibilities of victim behavior;

7) measures to strengthen the protection of premises from unlawful penetration;

8) measures to reduce the latency of crime.

As established during the research, latency is inherent not only in crime, but also in victimality. Moreover, both of these phenomena are interdependent, since their size is significantly influenced by the unwillingness of many victims (for stealing from non-residential premises, hooliganism, economic crimes in 80-90% of cases, rape without qualifying signs and torture in 75-80% of cases) to apply to police.

Conclusions. Based on the analysis, it should be noted that the assessment of the actual prevalence of victimal personality characteristics and victimal behavior of victims through the prism of criminal law requires advanced selective research using a special methodology.

Important in this connection is the following conclusion: the necessity to define the concept of the victim in the current Criminal Code of Ukraine is now over, because the objective of the legislative activity related to the criminalization and pedaling of those special social relations, one of which is the victim From the crime.

REFERENCE:

1. Kryminalnyy protsesualnyy kodeks Ukrayiny vid 13 kvit. 2012 r. // Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. – 2013. – № 9–10, № 11–12, № 13. – St. 88. (zi zmin. ta dopovn.; red. vid 01 sich. 2017 r.). [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

2. Poterpilyy vid zlochynu (mizhdystsyplinarne pravove doslidzhennya) / kol. avt.; za ah. red. YU. V. Baulina, V. I. Borysova. – KH. : vyd-vo Krossroud, 2008. – 364 s.

3. Dudorov O. O. Ponyattya zlochynu. Klasyfikatsiya zlochyniv / O. O. Dudorov // Pravova doktryna Ukrayiny. – [u 5 t.]. – KH. : Pravo, 2013. – T. 5: Kryminalno-pravovi nauky v Ukrayini: stan, problemy ta shlyakhy rozvytku / [V. YA. Tatsiy, V. I. Borysov, V.S. Batyrharyeyeva ta in.] ; za ah. red. V. YA. Tatsiya, V. I. Borysova. – S. 131–150.

4. Zakalyuk A. P. Kurs suchasnoyi ukrayinsko-y kryminolohiyi: teoriya i praktyka: [u 3 kn.] / A. P. Zakalyuk. – K. : Vydavnychyy Dim «In yure», 2007. – KN. 1: Teoretychni zasady ta istoriya ukrayinsko-y kryminolohichnoyi nauky. – 424 s.

5. Teoriya derzhavy i prava : [pidruch.] / [O. V. Petryshyn, S. P. Pohrebnyak, V. S. Smorodynskyy ta in.] ; za red. O. V. Petryshyna. – KH. : Pravo, 2014. – 368 s.

6. Kryminalnyy kodeks Ukrayiny vid 05 kvit. 2001 r. № 2341-III // Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. – 2001. – № 25–26. – St. 131 (zi zmin. ta dop. ; red. vid 08 zhov. 2016 r.) [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

7. Kurs uholovnoho prava : Obshchaya chast : [uchebnyk] / pod red. N. F. Kuznetsovoy, Y. M. Tyazhkovoy. – M. : Zertsalo, 1999. – T. 1: Uchenyya o prestuplenyy. – 588 s.

8. Uholovnoe pravo : Obshchaya chast / otv. red. Y. YA Kozachenko, Z. A. Neznamova. – M. : NORMA-YNFRA.-M, 1999. – 362 s

9. Hoshovskyy M. I. Poterpilyy u kryminalnomu protsesi Ukrayiny : [monohr.] / M. I. Hoshovskyy, O. P. Kuchynska. – K. : Yurinkom Inter, 1998 – 189 s.

10. Kryminolohichna viktymolohiya : [navch. posib.] / [YE. M. Moiseyev, O. M. Dzhuzha, V. V. Vasylevych ta in.] ; za zah. red. O. M. Dzhuzhi. – K. : Kyiv. nats. un-t vnutr. sprav, 2006. – 416 s.

11. Fylanovskyy S. Y. Vlyyanye povedennya poterpevsheho na otvetstvennost sub'ekta prestuplenyya / S. Y. Fylanovskyy // Sovet-skaya yustytssya. – 1972. – № 14. – S. 7–8.

12. Dahel P. S. Ymeet ly «sohlyasye poterpevsheho» uholovno-pravovoe znachenye? / P. S. Dahel // Sovet-skaya yustytzya. – 1972. – № 3. – S. 25.
13. Vorobey P. A. Kryminalno-pravove stavlennya v vynu : [monohr.] / P. A. Vorobey. – K. : Atika, 2009. – 176 s.
14. Kvashys V. E. Osnovy vyktymolohyy. Problemy zashchyty prav poterpevshykh ot prestuplenyy / Kvashys V. E. – M. : Nota Bene, 1999. – 280 c.
15. Yurchenko O. YU. Rol vyktymnoho povedenyya v mekhanyzme sovershenyya nasylstvennykh prestuplenyy protyv zhyzny y zdorovya lychnosty / O. YU. Yurchenko // Problemy borby s nasylstvennoy prestupnostyu v Ukrayne. – Khar'kov : Lestvytsa Merhi, 2001. – S. 106–109.
16. Kryminalna sprava № 11a-429/08 / Arkhiv Apelyatsiynoho sudu Volyns'koyi oblasti.